

Täysistunto

Torstai 8.6.2017 klo 16.01—19.46

10. Lakialoite laiksi rikoslain 20 luvun 1 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 19/2017 vp Leena Meri ps ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelu

19.33 **Leena Meri ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän vuoden maaliskuussa käytiin keskustelua julkisuudessa siinä yhteydessä, kun Pirkanmaan kärjäoikeus tuomitsi 22-vuotiaan henkilön, joka oli ollut sukupuoliyhteydessä 10-vuotiaan lapsen kanssa, että mistä syystä tälle lapsen suostumukselle annettiin merkitystä. Tässä asiassa tiedot ovat hyvin niukkoja, koska asianomistaja on alaikäinen, joten tietoni pohjautuvat julkisuudessa oleviin asioihin ja siihen, että olen tarkastanut, että asia on Turun hovioikeudessa vireillä, mutta en tiedä, milloin sitä käsitellään enkä mitään muuta sen enempää kuin julkisuudessa on ollut tästä tuomiosta.

Tilanne on kuitenkin se, että lähtökohtaisesti nuoriin lapsiin kohdistuneissa seksuaalisissa hyväksikäytöissä pitäisi tekijä aina tuomita törkeästä raiskauksesta eikä vain lapsen törkeästä seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Tämä johtuu siitä, että törkeän raiskauksen rangaistuksen vankeuden alaraja on ankarampi eli vähintään 2 vuotta vankeutta, kun se taas törkeässä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytössä on 1 vuosi. Tässä tilanteessa tekijä tuomittiin siis törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä 3 vuodeksi vankeuteen, ei raiskauksesta, vaikka syyttäjä oli vaatinut rangaistusta myös törkeästä raiskauksesta. Mutta kärjäoikeus hylkäsi syytteen. Tämä johtui siitä, että raiskauksen tunnusmerkistön ei katsottu täyttyneen, joten ei voitu tuomita silloin myöskään törkeämmästä tekomuodosta elikkä törkeästä raiskauksesta. Ja kärjäoikeus oli antanut painoarvoa julkisuudessa olleiden tietojen mukaan sille, että ei ollut näytetty tämän sukupuoliyhteyden tapahtuneen vastoin lapsen tahtoa — puhumme siis 10-vuotiaasta henkilöstä. Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan tätä tuki myös uhrin ystävien havainnot ja uhrin ystävälleen lähettämät viestit ja kertomukset tapahtuneesta, ja ne eivät kärjäoikeuden mukaan tukeneet sitä, että sukupuoliyhteys olisi tehty pakottamalla, väkivaltaa käyttäen, kuten tunnusmerkistö edellyttää.

Lain pitäisi mielestäni olla ehdottomasti sellainen, että 10-vuotiaan kanssa sukupuoliyhteydessä oleminen täyttää aina, lähtökohtaisesti siis, törkeän raiskauksen tunnusmerkistön. Nuoren lapsen mahdollisuudet ilmaista omaa tahtoaan ovat rajalliset, ja siksi hänen suostumukselleen ei pitäisi antaa liikaa merkitystä. On oikeastaan nurinkurista, että oikeusjärjestelmä tuntee monia erilaisia ikärajoja, joiden jälkeen lapsen kantoja otetaan huo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2017 vp

mioon häntä koskevassa päätöksenteossa, mutta sukupuoliyhteyteen täysi-ikäisen kanssa voisi suostua hyvinkin nuori lapsi. Ajatellaan vaikka lastensuojeluprosessia: siellä ikäraja on 12 — katsotaan, että siinä vaiheessa on monesti kypsä päättämään asioista, toki nuorempiakin voidaan kuulla. Mutta sukupuoliyhteyteen voisi suostua 10-vuotias henkilö.

Rikoslain esitöissä todetaan suostumuksesta näissä raiskausrikoksissa ja seksuaalisissa hyväksikäyttörikoksissa, että suostumuksen antajan on oltava suostumuskelpoinen eli ymmärrettävä suostumuksen merkitys ja sisältö ottaen huomioon hänen ikänsä ja terveytensä. Oikeustila ei ole nyt tältä osin selkeä, ja sitä on nyt tarkennettava. Sen takia rikoslain 20 luvun 1 §:n 2 momenttiin, joka koskee raiskauksen perusmuotoista tunnusmerkistöä, tulee lisätä ikää koskeva lisäys.

Raiskauksesta pitää voida siis tuomita tietyissä tapauksissa pelkästään jo sillä perusteella, että uhri on liian nuori ja hänen ei voida katsoa pystyvän antamaan suostumustaan sukupuoliyhteyteen. Ongelmaksi siis jää se, kuten aiemmin mainitsin, että jos perusmuotoinen tunnusmerkistö eli raiskaus ei tekona täyty, ei tietenkään silloin voida lähteä soveltamaan törkeää tekemuotoa, ja tämän vuoksi joudumme tekemään muutoksen nimenomaan raiskauksen tunnusmerkistöön.

Myös Itä-Suomen yliopiston rikos- ja prosessioikeuden professori Matti Tolvanen on todennut, että kuulostaa hyvin erikoiselta, että joku voi olla 10-vuotiaan lapsen kanssa sukupuoliyhteydessä syyllistymättä raiskaukseen. Hän sanoo, että laissa lähtökohtana on se, ettei lapsi voi antaa suostumustaan sukupuoliyhteyteen. Hän toteaa: ei varsinkaan 10-vuotias.

Meillä on tietysti rikoslaissa myös rajoitussäännös, joka koskee nuorten keskinäisiä seksuaalisuhteita, ja missään tapauksessa tähän ei ole tällä lakiehdotuksella minunkaan tarkoitus puuttua. Rikoslain 20 luvun 7 a §:ssä on säännös sitä varten, jos esimerkiksi 16—17-vuotiaat keskenänsä ovat seksuaalisessa kanssakäymisessä, ja edelleenkin tämä muutos ei koske heitä. Rangaistavuuden rajana olisi siis minunkin lakiehdotukseni jälkeen edelleen merkittävä ikäero ja epäsuhta.

Kuten tuossa aikaisemmin sanoin, olen tarkistanut, että asia on käsiteltyssä Turun hovioikeudessa, mutta en tiedä siitä enempää, ja voi olla, että tämä tulkinta muuttuu myös tuossa käsiteltyssä, tai ehkä se mahdollisesti menee korkeimpaankin oikeuteen, en tiedä. Mutta sen varmistamiseksi, että lainsäätäjä ohjaa rikosoikeutta — ja tulkinta ei tässä tapauksessa ainakaan käräjäoikeudessa mielestäni mennyt haluttuun suuntaan, ja ei muun muassa äsken mainitsemani professori Matti Tolvasen mukaan — olisi syytä, että lainsäätäjä pitää huolen siitä, että ei jää tämäntyyppisiä tulkinta-aukkoja. Myös rikosoikeuden professori emerita Terttu Utriainen on julkisuudessa esittänyt, että ratkaisu pitäisikin vielä saada ylempiin oikeusasteisiin ennakkoratkaisun saamiseksi. Katsotaan, miten tämä asia siellä etenee.

Joka tapauksessa, vaikka tämä yksittäinen tapaus muuttuisikin, ja yleensä tietysti näillä on ohjaavaa vaikutusta, mutta kun en tiedä, mistä siellä on valitettu ja miten, niin siltä varalta teen ehdotuksen, että rikoslain 20 luvun 1 §:n 2 momenttiin lisätään — eli tämä on raiskausta koskeva pykälä — nuoren iän aiheuttama kehittymättömyys. Tämän muutoksen jälkeen tuo kyseinen pykälä kuuluisi seuraavasti: "1 §, Raiskaus. Raiskauksesta tuomitaan myös se, joka käyttämällä hyväkseen sitä, että toinen tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan" — ja tämä on nyt se lisäys — "nuoren iän aiheuttaman kehittymättömyyden tai muun avuttoman tilan takia on kykenemätön puolustamaan itseään tai muodostamaan tai ilmaisemaan tahtoaan, on sukupuoliyhteydessä hänen kanssaan."

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2017 vp

Ideana on siis se, että tämä nuori ikä suljetaan pois täältä, jolloin tuomioistuimella ei ole mahdollisuutta mielestäni tulkita enää asiaa niin, että nuorelle lapselle ja hänen suostumukselleen voidaan antaa merkitystä.

19.41 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tässä lakialoitteessa tosiaan ehdotetaan lisättäväksi rikoslain 20 luvun 1 §:n 2 momenttiin uhrin nuori ikä yhtenä vaihtoehtoisena raiskauksen tunnusmerkkinä. Ja kuten edustaja Meri edellä hyvin totesi, nykytilanteessa nuoren lapsen jouduttua seksuaalirikoksen uhriksi teko on voitu tuomita vain esimerkiksi törkeänä seksuaalisena hyväksikäyttönä, mikä ei ainakaan oman käsitykseni mukaan todennäköisesti vastaa kansalaisten yleistä oikeustajua.

Tämän hallituksen yleisenä yhtenä suuntaviivana on ollut muuttaa rangaistusasteikkoa tai tarkastaa sitä siten, että kansalaisten yleinen oikeustaju toteutuisi nykyistä paremmin. Yleisesti ottaen olisi tärkeää, että varsinkin seksuaalirikoksista tuomittaisiin tuntuvat ja kovat rangaistukset, ja siihen tämäkin lakialoite tähtää. Edustaja Meren kertoma esimerkki osoittaa, että toisinaan ainakin kärjäoikeuksien tuomiot ovat kuitenkin valitettavasti liian lieviä. Tämä lakialoite ohjaisikin toteutuessaan oikeuskäytäntöä siihen suuntaan, että nuoriin uhreihin kohdistuvat seksuaalirikokset, joihin liittyy sukupuoliyhteys, tuomittaisiin törkeinä raiskauksina ja siten näistä teoista annettaisiin monessa tapauksessa nykyistä selvästikin kovempia tuomioita.

Arvoisa puhemies! Tämä edustaja Meren tekemä lakialoite on erittäin kannatettava. Uskon suuren enemmistön kansasta sitä kannattavan. Olen sen itsekin allekirjoittanut, ja toivon lakialoitteelle menestystä lakivaliokunnassa.

19.43 Ville Tavio ps: Arvoisa herra puhemies! Minäkin olen täällä tukemassa edustaja Meren tavoitetta ottaa tämä juttu huomioon ja varmistaa, että näissä tulisi oikeita tuomioita. Näin kansanedustajana on tietenkin aika vaikea lähteä tuota yksittäistä juttua perkaamaan, ja se ei ehkä mielestäni oikein olisi soveliastakaan niin kauan kuin se tuomio ei ole vielä lainvoimainen.

Näin kun yksittäisiä oikeudenkäyntiratkaisuja katsotaan, niin siellä on tietenkin monia prosessuaalisia asioita, joita tulee sitten huomioida, kuten meillä noudatettava syytesidonnaisuus eli se, mitä syyttäjä on vaatinut ja mitä on sitten myös siihen vaatimukseen perustuen tuomittu.

Kuitenkin kun tätä asiaa tutkin ja kuuntelin edustaja Meren puheenvuoroa, niin kyllä tässä vielä jää sellainen olo, että tässä voisi olla tarkastamisen paikka, että nuori ikäkin sitten tulisi ehkä siellä mainittua. Eli nyt kun raiskauksen tunnusmerkistössä on tämä "muun avuttoman tilan takia on kykenemätön puolustamaan itseään", niin kyllähän se tällaisen 10-vuotiaan lapsen tapauksessa soveltuisi, mutta ehkä selvyden vuoksi se voisi olla kyllä ilmaistu muutoinkin. Eli pidän ihan positiivisena, että tätä tarkastellaan sitten myös kaikkien tuomioiden valossa, mitä tiedetään.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.